

Sonuna Kadar Mücadele

FM Alper Efe ATAMAN

Satrancın sportif yönünün önemli bir bölümünü, oyuncuların karşılaşmalarda taşıdığı kazanma ve mücadele etme arzusu oluşturur. 42. *Analiz Köşesi*'nde, üst düzey iki büyükusta arasında oynanmış olan bir partideki mücadele unsurunu ele almaya çalışacağız.

Büyükustalar Vladimir Kramnik ve Mikhail Krasenkow 2003 yılında oynadıkları partiyle Analiz Köşesi'nin konukları olacaklar.

GM Vladimir Kramnik (2807) – GM Mikhail Krasenkow (2633)

Wijk aan Zee 2003, [C54], (Ataman,A)

1 e4 e5 2 ♘f3 ♘c6 3 ♙c4 ♙c5 4 c3 ♘f6 5 d3

Kapalı İtalyan Açılışı. 5. d4 ana devamıyoluna kıyasla, tarafların manevralara daha fazla başvurduğu, konumun kapalı karakterinin doğası gereği taşların tahtada daha uzun süre kaldığı bu sistem, birçoklarının Kapalı İspanyol Açılışı'na benzetilmektedir. Bu varyantta da beyazlar genellikle ♘1d2-♙e1-♘f1-♘g3 gibi manevralara sıklıkla başvurur, arzulanan e4-d4 piyon merkezini yaratacak olan d4-sürüşü ise ancak ve ancak konum 'pişirildikten sonra' uygulanır. Elbette ki, diğer tüm açılış tercihlerinde olduğu gibi, bu varyantın artıları gibi eksileri de bulunmaktadır: 5. d3 hamlesiyle rakibin e5-piyonu karşısında herhangi bir baskı oluşturulamaması siyahların ...d5-sürüşünü daha rahat bir şekilde uygulamasına izin verecektir.

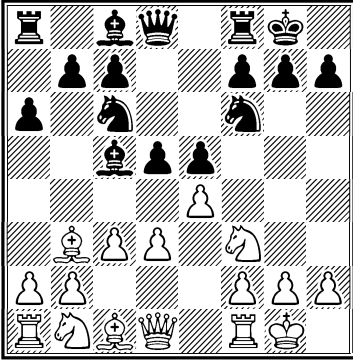
5...a6

En popüler seçeneklerden birisi. Siyahlar c5-filini duruma göre a7-karesine saklayabileceği gibi, aynı zamanda da ...b5-sürüşü fikrini hazırlamıştır.

6 ♙b3

Beyazlar da rakibinin ...d5-sürüşüne karşı filinin tehdit altında kalmaması adına bu 'geri çekilme' hamlesini uyguladı. Böylelikle, aynı İspanyol Açılışı'nda olduğu gibi, gereken hallerde fil c2-karesine saklanabilecek ve ...d5-sürüşüne karşı sıklıkla uygulanan ♙e2 ya da ♘bd2 tepkilerinden birisi verilebilecektir.

6...0-0 7 0-0 d5 (D)

‘Yakın temas’ın başladığı kritik anlardan ilki. Bu noktada beyazlar 8 ♞bd2 ya da 8 ♞e2 hamleleriyle gelişimi sürdürüp vezir kırımını engelleyebilir; ya da, e5-piyonu karşısındaki baskıyı arttırıp e4-karesini kullanabilmek adına 8 exd5 oynayabilir. Rus büyükusta tercihini ikinci seçenektan yana kullanıyor. Ancak bu durumda d3-piyonunun hedef haline dönüşmesi riski de göz önünde bulundurulmalı.

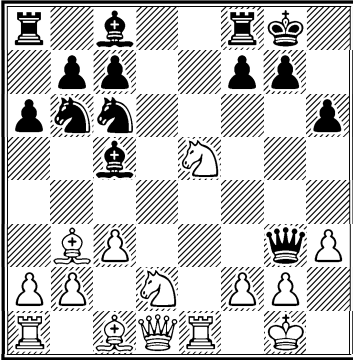
8 exd5 ♞xd5 9 h3

Beyazlar e5-piyonu karşısında baskı kurma planını, rakibinin olası ...♟g4 fikrini engelleyerek sürdürüyor.

9... ♞b6 10 ♞e1 h6

Küçük bir taktik; beyazların piyon kazanması henüz mümkün değildir: 11 ♞xe5 ♟xf2+ 12 ♟xf2 ♞xe5 ve 13 ♞xe5?? hamlesi 13... ♟f6+ yanıtına kaybeder.

11 ♞bd2 ♟xd3 12 ♞xe5 ♟g3 (D)

Sakin görünlü konumun aniden karıştığına tanık oluyoruz. Açmazdan yararlanan siyahlar ...♟xh3 , ...♟xf2+ ve ...♞xe5 gibi birçok tehdit ortaya koymaktadır. Ancak Kramnik’in yanıtı Polonyalı büyükustayı vezir kırımına zorlayacaktır.

13 ♟f3! ♟xf3 14 ♞dxf3 ♞e7?!

GM Krasenkow, Dvoretzky ve Watson gibi ünlü satranç yazarlarının makalelerinde değinilmiş olan ‘işlevsiz taşlar’ (İngilizce=*superfluous pieces*) konusundan yararlanmak istiyor. Bilindiği üzere kalelerin çiftlenmesi ve vezir-fil bataryaları genellikle uygulayıcısına bulundukları hat üzerinde önemli avantajlar sağlayabilir. Piyon zincirlerinin ise, sahip olunan yapıyı çok daha sağlam hale getirdikleri bilinmektedir. Fakat benzer olumlu senaryoyu at zincirleri için söylemek mümkün olmaz. Bunun nedeni, zincir halindeki atların işbirliği içerisinde olmaktansa birbirlerinin hareket

kabiliyetlerini kısıtlamasıdır. İşte bu nedenle GM Krasenkow atıyla pasif bir geri çekilme hamlesi yapmıştı. Böylelikle beyaz atlar birbirlerinin hareket kabiliyetlerini kısıtlayacaktı. Fakat rakip atın kendi geri çekilme tepkisi beyazlara küçük, ancak sağlam bir üstünlük tanıyacaktı.

15 ♖d3!

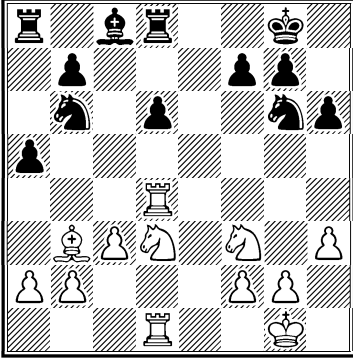
Harika bir tepki! c5-filinin yer bulma sıkıntısı, siyahların son hamlesinden sonra daha da belirgin bir hal almıştı. Beyazlar bu durumdan yararlanmak adına c5-filini rahatsız etmektedir.

15...♙d6 16 ♙f4!

Dünya Şampiyonu'ndan etkili bir fikir daha. Bu hamlenin temel dayanağı da siyahların beyaz file dokunamamasıdır: 16...♙xf4 17 ♖xf4 ♗c6 18 ♗g6! ♜d8 19 ♗e7+ ♗xe7 20 ♜xe7 ve beyazlara piyon kazanarak. Dikkat edersek, 10...h6 hamlesiyle zayıflamış olan g6-karesi, beyaz atların ve b3-filinin varlığında siyahların başına önemli sıkıntılar açmaktadır. İşte bu nedenle siyahlar geri kalmış zayıf piyonlu bir oyunsonuna girmeye razı oldular.

16...♗g6 17 ♙xd6 cxd6 18 ♜e4 a5 19 ♜d4 ♜d8 20 ♜d1 (D)

Planlar her zaman rakip konum içerisindeki zayıflıklar ya da olası zayıflıklar karşısında inşa edilir. Burada da beyazlar, d-dikeyinde kalelerini çiftleyerek rakibini ...d5-sürüşünü yapmaya, dolayısıyla da atlarının kullanımına c5-e5-karelerini açmaya zorluyordu.

20...d5 21 ♗c5 ♗e7 22 a4

Siyahların ...a4-hamlesiyle olası karşı oyununu da ortadan kaldırarak.

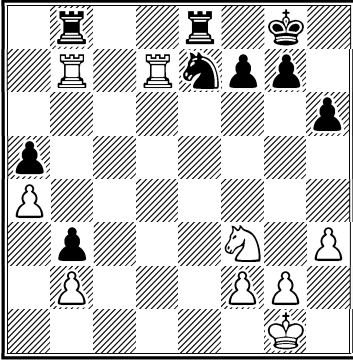
22...♜e8 23 ♜d2

2. yatayı savunup, aynı zamanda d4-karesini diğer atın kullanımına açarak.

23...♗d7 24 ♗xd7 ♙xd7

Siyahlar taktik öğelerden faydalanmaya çalışmaya devam ediyor: Şimdi d5-piyonuna dokunulması, eşite yakın bir finali tahtada oluşturacaktı: 25 ♙xd5 ♗xd5 26 ♜xd5 ♙xa4 ve beyazlara ancak çok hafif bir üstünlükle. Bunun yerine Kramnik, kalelerini 7. yatayda kullanabileceği bir diğer forse devamyoluna girmeyi tercih etti.

25 c4 dxc4 26 ♜xd7 cxb3 27 ♜xb7 ♜ab8 28 ♜dd7 (D)

Böylece beyazlar b3- ve f7-piyonları üzerindeki baskısını arttırmış oldu. Siyahlar ise b3-piyonu yerine doğru bir kararla f7-piyonunu vermeyi tercih edecek, çünkü vezir kanadında yaratılabilecek olan bir piyon çoğunluğu beyazların bu bölgede bir geçer piyon yaratması durumunda kendisine ciddi kazanç şansları verebilirdi.

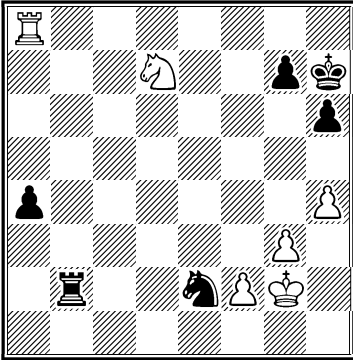
28...♞c6 29 ♜xf7 ♜xb7 30 ♜xb7 ♞e4 31 ♜xb3 ♜xa4

Görünüşe göre beyazların kazanç şansları azalıyor olmalı, çünkü vezir kanadındaki piyonlar da tahtayı terk etmeye başladı. Ancak Kramnik var gücüyle baskısını sürdürüyordu.

32 ♜b6 ♜c4 33 g3 a4 34 h4 ♞d4 35 ♞e5

Atların kırışılması, siyahların aktif kalesini de göz önünde bulundurursak kale finalinde Krasenkow'a iyi berabere olanakları sunardı. Dolayısıyla beyazlar bu değişim teklifine yanaşmadı.

35...♜c5 36 ♜b8+ ♔h7 37 ♞d7 ♜b5 38 ♜a8 ♞e2+ 39 ♔g2 ♜xb2 (D)

40 h5!

Çok kuvvetli bir hamle. Vezir kanadında piyonunun kalmamış ve rakibinin geçer piyonunun tehlikeli olmasını umursamayan beyazlar mat ağı kurmayı tercih ediyor. Bu andan itibaren beyazların ciddi kazanç şanslarına sahip olduğunu görmekteyiz. Açılış ve oyunortası safhalarının ardından, siyahları şimdi de oyunsonunda g6-karesinde sıkıntılar yaşıyorken görmek çok enteresandır, öyle değil mi? Fakat yine de, 'zafer şarkıları' söylemek için hala çok erkendir.

40...♞c3 41 ♞e5

Hemen 41 ♞f8+ fikri işe yaramazdı, çünkü siyah şahın g8-f7 rotasıyla mat ağından kurtulma şansı vardır.

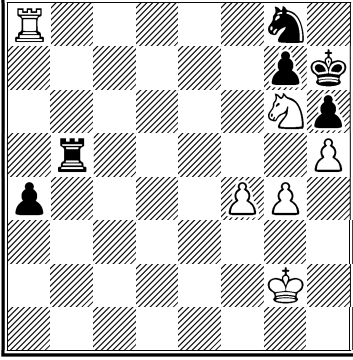
41...♖b5 42 f4

Elbette ki beyazlar dikkatsizce oynayacağı 42 ♘g6? ♜xh5 devam yolunda sahip olduğu tüm avantajı yitirirdi.

42...♞e4 43 g4

Böylece h5-piyonu da güvenlik altına alınmıştır.

43...♞f6 44 ♞g6 ♞g8 (D)

Oyunsonundaki mücadelenin ilk aşaması beyazlar açısından tamamlanmış oldu: siyah at pasif bir noktaya sürülmüştür. Oldukça sabır gerektiren bir safha olan oyunsonunda, dinamik öğelerin var olmaması dolayısıyla böylesine şematik ve uzun vadeli planlar kurmak tamamen doğru bir yaklaşımdır. Kramnik de şimdi şah kanadı piyonlarını ilerleterek alan avantajından yararlanmayı sürdürmek istediğini bizlere gösterecektir.

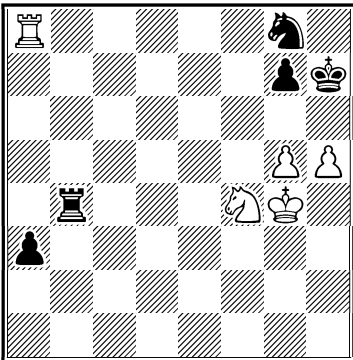
45 ♞f8+ ♜h8 46 ♞g6+ ♜h7

Konum tekrarına girerek zaman kazanmak pratik anlamda önemlidir: süre olarak zaman kazanıldığı gibi, bu gibi yaklaşımlar kötü konumdaki rakip karşısında psikolojik anlamda da yıpratıcı olabilir.

47 ♜f3 ♜b3+ 48 ♜e4 a3 49 ♞f8+ ♜h8 50 ♞g6+ ♜h7

Şahın merkezileştirilmesi sonrasında artık piyon ilerleyişinin zamanı gelmiştir.

51 g5 hxg5 52 fxg5 ♜b4+ 53 ♜f5 ♜b5+ 54 ♜g4 ♜b4+ 55 ♜f5 ♜b5+ 56 ♜g4 ♜b4+ 57 ♞f4 (D)

Burada dikkat çekici en önemli nokta, beyazların *sabırlı* bir şekilde konumunu geliştirmekte olmasıdır. Şimdi siyah

kalenin bulunduğu noktayı terk etmesi durumunda, beyazların tehdidi g6+ ve ♖e6 (♗g5-♗f7# fikriyle) olduğundan, siyahlar pat temalarını da tahtada oluşturmak adına geçer piyonunu rakibe bırakıyordu.

57...a2 58 ♖xa2 ♘e7 59 ♖a8 ♘g8

Beyazların g6+ ve takiben ♖h8# fikri dolayısıyla siyah at bir türlü aktifleştirilemiyor.

60 ♖a7

h6-piyon sürüşü tehdidiyle.

60...♙h8 61 ♖a8 ♙h7 62 ♖f8

Hamle tekrarının ardından beyazları atı koruyup şahına farklı görevler yüklemek isterken görmekteyiz.

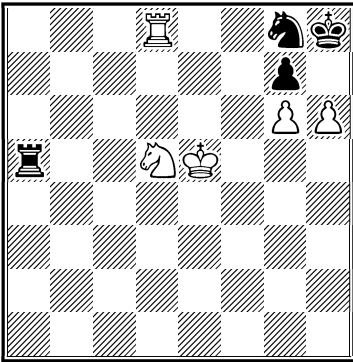
62...♙h8 63 ♙f3 ♖b3+ 64 ♙e4 ♖b4+ 65 ♙e5 ♖b5+ 66 ♗d5

Beyazlar aceleci davranmadan, adım adım, konumunu geliştirmektedir.

66...♖a5 67 ♖d8

Tekrar 62. hamledeki yaklaşımı ortaya koyarak. Böylelikle beyaz kale hem atı savunarak şahı serbestleştirmiş oldu, hem de 8. yatayda can sıkıcı konumunu saklı tuttu.

67...♙h7 68 g6+! ♙h8 69 h6! (D)

Beyazların son 20 hamle içerisinde şah kanadında nasıl etkin bir pozisyon yaratmış olduğuna dikkat edelim. Şimdiki tehdit h7-hamlesidir, çünkü siyahların pat temasını yaratamadığını görüyoruz: 69...♖b5?? 70 h7 ♖xd5? 71 ♖xd5 ve birkaç hamle içerisinde mat ile.

69...♖a7!

Ancak Krasenkow da taktik fırsatları hiçbir zaman kaçırmadığını gözler önüne seriyor. Şimdi 70 h7?? olur; çünkü, 70...♖e7+ 71 ♙d4 ♖e4+! ile *kuduran* kale, pat teması sayesinde oyunu berabere yapar. Ancak Kramnik harekete geçmek için en uygun zamanı kollayarak rakibinin tuzağına düşmeyecektir.

70 ♗e3 gxh6?

Beyazların rakibini bu derece zorlamasına karşın, siyahların 70...♖e7+! hamlesi konumu tutuyor gibi görünüyor! Fikir e3-karesindeki atı savunmak zorunda kalan beyaz şahı elverişsiz 4. yataya sürmek, böylelikle de siyah kaleyle 6.

yatay üzerinden g6-piyonuna baskı kurabilmektedir. Örnek bir devamıyolu: 71 ♖f4 gxf6 (ancak ve ancak şimdi!) 72 ♜f5 ♖e6! 73 ♜h4 (73 ♜xh6 ♖xg6 ve sadeleşen pozisyon konumsal beraberliğe gider) 73...♙g7 74 ♖d7+ ♜e7 75 ♜f5+ ♙g6 76 ♜xe7+ ♙f6 ve eşitlikle. Fakat pratikte satranç mücadelesi böyle değil midir? Rakibi karşısında sürekli baskı kuran taraf, en sonunda kendisini hata yapmaya zorlar. Trajik bir şekilde, bu hataların en sıklıkla da arzulanan sonuca en çok yaklaşılan anlarda yapıldığı gözlenir. Ancak doğruluğu ispatlanmış bir gerçek varsa, bu da **“mücadele, sonuna kadar mücadele!”** olmalıdır.

71 ♜f5!

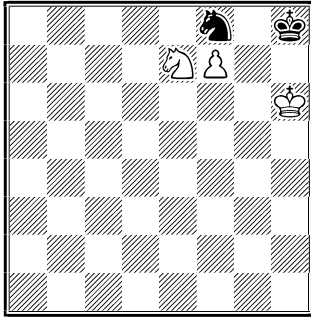
Harika bir şematik düşünce örneği daha. Siyah şahın elinden g7-karesini alan bu hamle sonrasında beyazların fikri belli oluyordu: ♖f8-♖f7 ve kazanarak!

71...♖a5+ 72 ♙f4 ♖a4+ 73 ♙f3 ♖a3+ 74 ♙g4 ♖a4+ 75 ♙h5

Partide beyaz at ‘şemsiye rolünü’ ne kadar çok üstlendi, öyle değil mi?

75...♖a7 76 ♖f8 ♖b7 77 ♙h4

Zugzwang kurgusundan yararlanılarak 77 ♖f7 fikri hemen de uygulanabilirdi: 77...♖xf7 78 gxf7 ♜f6+ 79 ♙g6! ♜d7 80 ♙h6 ♜f8 81 ♜e7! (D)

81...♜e6 82 ♜g6#. Fakat karşılaşmada birçok defa pat temasına dikkat etmek zorunda kalmış Rus büyükusta, belki de en ufak bir riske girmek istememişti.

77...♖b4+

77...♖g7!? ilginç bir deneme olamaz mıydı? Sonuçta 78 ♜xg7? ♙xg7 79 ♖b8 ♜f6 ve takiben 80...♙xg6 devamıyolu bir kere daha beraberliği sağlıyor gibi görünüyor. Ancak g7-karesinden alışı girmek zorunda olmayan beyazlar 78 ♙h5 hamlesiyle hatasını düzelterip, bir kere de GM Kramnik’in az önce uygulamadığı varyantla galibiyete ulaşabilirdi.

78 ♙g3 ♖b6 79 ♜e7 ♙g7 80 ♖f7+ 1-0

Bir sonraki *Analiz Köşesi’nde* görüşünceye dek hoşçakalın!

Hazırlayan: FM Alper Efe ATAMAN